

3

СЪВРЕМЕННИК

2017

Владимир Зарев
главен редактор

Иво Рафаилов

Хубен Черкелов Един долар, Роналд Рейгън

В БРОЯ

Хубен Черкелов

**Мат Блак,
фотография**

СЪВРЕМЕННИК

3

2017

Година XLVI
Основател
Павел Вежинов

РОМАН

Рон Раш
**С ЕДИН КРАК
В РАЯ**

*от английски
Пейчо Кънев*

5

ПОЕЗИЯ

Йосиф
Бродски

*от руски
Патриция Николова*

138

РАЗКАЗ

Ани Пру
**ПОЛУОДРАНИЯТ
БИК**

*от английски
Здравка Евтимова*

143

РАЗКАЗ

Бен Фуокс
**ЩЕ СЕ
ИЗВИНИШ,
АКО ТРЯБВА**

*от английски
Маргарита Дограмаджян*

161

РАЗКАЗ

Колъм
Маккан
СЯНКА

*от английски
Маргарита Дограмаджян*

176

РАЗКАЗ

Лора Луи
Смит

**ОПАСЕН
ПРИ ВСЯКА
СКОРОСТ**

*от английски
Маргарита Дограмаджян*

196

ПОЕЗИЯ

Адам
Нагашу

*от унгарски
Николай Бойков*

217

РАЗКАЗИ

Дејвид
Мийнс

*от английски
Галина Величкова*

225

РАЗКАЗИ

Зигфрид
Ленц

*от немски
Диана Лазарова*

238

ЮБИЛЕЙ

Михаил
Неделчев

**ЧЕТЕНЕТО НА
АМЕРИКА**

252

ЮБИЛЕЙ

Елка
Трайкова

**ЛИТЕРАТУРНАТА
ИСТОРИЯ КАТО
СЪДБА**

261

ЮБИЛЕЙ

Антония
Велкова-
Гайдаржиева

**КРЪГЪТ
„МИСЪЛ“
И КУЛТУРАТА
НА ЮБИЛЕИТЕ**

268

ПОЕЗИЯ

Александър
Шурбанов

— 277 —

РАЗКАЗИ

Здравка
Евтимова

— 284 —

ПОЕЗИЯ

Валентин
Дишев

— 306 —

РАЗКАЗИ

Палми
Ранчев

— 311 —

РАЗКАЗИ

Иван
Димитров

— 330 —

ПОЕЗИЯ

Оля
Стоянова

— 336 —

РАЗКАЗИ

Олег
Хафизов

*от руски
Пенка Кънева*

— 340 —

ЕСЕ

Ерик
Хобсбом
**ОТ РУЗВЕЛТ
ДО БУШ**

*от английски
Стоян Гяуров*

— 359 —

АТЕЛИЕ

**ЗА
ХУБЕН
ЧЕРКЕЛОВ**

— 379 —

**КРИТИЧЕСКИ
ХРОНИКИ**

Патриция
Николова

Мумко
Новков

— 381 —

ФОТОАЛБУМ

Мат Блак География на бедността. Уилямсбърг, Вирджиния.
Население 14 068, 20,5 % живеят под прага на бедността.

Издава:
Книгоиздателска къща „Труд“ ООД
Управител
Венелина Гочева

1202 София, ул. „Св. св. Кирил и Методий“ 84, етаж 3
тел. 942/2375; office@trud.cc

Мат Бляк Крайството на прахта, Общце в полето

Оформление и предпечат
Иво Рафаилов

Коректор Йорданка Белева

Формат 70x100/16. Печатни коли 26.
Ръкописи не се връщат и не се рецензират.
Печат – „АМИАНС ПРИНТ“ ЕООД

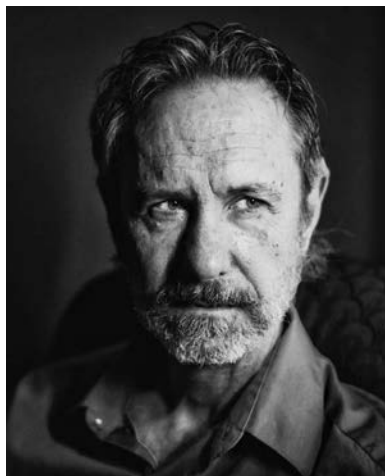
Броят излиза с подкрепата
на „Американска фондация за България“

РОМАН

Рон Раш

Рон Раш (25 IX 1953) е един от най-големите съвременни американски писатели. Носител е на множество престижни литературни награди, включително международната награда „Франк О'Конър“, която получава за сборника с разкази „Ярък огън“, 2010. Автор е на седем романа, между които и бестселърът „Серина“, на шест сборника с разкази и четири стихосбирки. „С един крак в рая“ е дебютният му роман.

С ЕДИН КРАК В РАЯ

*С един крак в рая аз стоя
и гледам към другата земя.
Хубавият ден вече спуска своя покров,
но толкова са странни нивите, които засяхме,
преди много време, с омраза и любов.*

Едуин Мюир

ГЛАВНИЯТ ШЕРИФ

В горната част на окръга се бяха случили някакви неприятности, в една долнопробна таверна с името „Гранична“, и Боби дойде до вкъщи, защото не искаше да ходи там сам. Не го виня. Една значка, особено на заместник-шериф, можеше да не е достатъчна. Клиентелата там беше груба – млади мъже от Сейлъм и Джокаси, както и млади мъже от Северна Каролина. Заради това се случваха проблемите – момчетата от Северна Каролина се биеха с момчетата от Южна Каролина.

Четях една хубава книга за индианците от племето Чероки. Тъкмо я бях

започнал, но когато Боби почука на вратата разбрах, че тази вечер няма да чета повече.

– Върви на верандата да изпушиш една – казах на Боби. – Трябва ми минута да се облека.

Джанис не си отвори очите, когато влязох в спалнята, за да си взема обувките и униформата. Лампата все още беше включена, до нея имаше книга със заглавие „Историята на Чарлстън“. Погледнах Джанис, нейните изпъкнали скули и плътните устни, повдигането на гърдите под нощницата, и въпреки всичко, което се беше случило и не се беше случило в брака ни, желанието се усукваше в мен като лош навик, от който не мога да се отскубна. Изключих лампата.

Двамата с Боби тръгнахме по двулентовото шосе към планините. От прозорците на новата ферма не се виждаше никаква светлина, горе нямаше дори и парченце луна. По стъклата на колата се притискаше тъмнина, дебела и безмълвна, и аз, без да искам си представях как виждам в бъдещето, когато голяма част от тази земя ще бъде потопена дълбоко под водата.

– Нощта е от онези, които те карат да се чувстваш самотен, шерифе – каза Боби, все едно ми беше прочел мислите.

Той запали една „Честърфийлд“, лицето му се освети за момент, преди отново да го обгърне мрак.

– Лоша работа е да се будят духовете през такава нощ – изрече Боби, – поне мама винаги така твърдеше.

– Значи има повече неща на небето и земята, които да сънуваме?

– Какво?

– Духове. Вярваш ли в тях?

– Не съм казал, че вярвам. Просто казвам, че мама така говореше.

Боят вече беше приключил, когато двамата с Боби пристигнахме в „Гранична“. Повечето пострадали бяха сложени на столове, но някоя все още лежах на земята сред натрошени бирени бутилки, цигарени угарки, кръв и зъби. Ситуацията много приличаше на войната, която бях видял в Тихия океан. Показах им значката си. После тръгнах през бойното поле към бара.

– Как започна всичко това? – попитах Бени Лъск.

Бени държеше парцал и чакаше последните мъже на пода да бъдат преместени, за да забърше бирата и кръвта.

– Ти как мислиш? – отговори той.

Бени кимна към ъгъла, където Холанд Уинчестър се бе опянал в един стол, подобно на почиващ си между рундовете боксьор, боксьор, който се бие с Джърси Джо или с Марчиано. Носът на Холанд бе изкривен към бузата му и по средата на челото си имаше разрез, който приличаше на трето око. Стегнатите му юмруци лежах на върху масата, изподраскани и подути. Той бе облечен в униформата си, и ако човек не знаеше, че Холанд седи в долнопробна таверна в Южна Каролина, не бе видял надписите „Фалстаф“ и „Кърлинг – черен етикет“ светещи на стените, щеше да си помисли, че той все още е в Корея и чака в превързочния пункт да бъде защит и превързан.

– Колко смяташ, че ще са щетите? – попитах Бърни.

– Десет сигурно ще ги покроят.
Двамата с Боби отидохме при Холанд.
– Шерифе – каза той и повдигна към мен нараненото си лице. – Изглежда, че закъсна да се включиш в бъркотията.
– Така изглежда – отвърнах аз. – Но изглежда, че ти си получил своя пай.
– Аха – каза Холанд. – Понякога, когато човек го боли отвътре, един добър бой в бар може да му помогне да се почувства по-добре.
– Не те разбирам много добре – казах му аз. – Знам само, че си нанесъл доста щети на заведението на господин Лъск.
– Май така стана – отвърна той, оглеждайки се, все едно досега не беше ги забелязал.
– Знам какво е, когато се върнеш от война – казах аз. – Трябва ти време да се свестиш. Плати на господин Лъск десет долара и ще оставим нещата така.
– Няма никакъв проблем, шерифе – отвърна Холанд.
– Следващият път ще отидеш в затвора – казах му аз. Усмехнах се, но го погледнах в очите, за да види, че съм сериозен.
– Ще я видим тази работа – отговори Холанд. Той също се усмихна, но тъмнокафявите му очи станаха решителни и студени като моите.
Бръкна в джоба, извади кожена торбичка и сложи на масата навити пари.
– Ето, заместник-шерифе – каза той на Боби, отделяйки една банкнота от пет долара и пет от един. – Дай парите на Бени.
Лицето на Боби се зачерви.
– Не приемам никакви проклети нареждания от теб – каза му Боби.
За момент се изкуших да му щракна белезниците, защото бе сигурно като прахоляк през август, че ще имаме още сблъсквания с Холанд и той няма да стои мирен. Тази вечер вече беше изтощен и ранен. Тази вечер беше една от най-лесните.
– Занеси парите на Бени – казах аз.
На Боби не му хареса това, но взе парите. Холанд натъпка останалите пари обратно в джоба си.
– Погледни тук, шерифе.
Холанд отвори кожената торбичка и изтръска съдържанието ѝ на масата. Падна една „Златна звезда“, после и други неща.
– Знаеш ли какво е това? – попита Холанд, пускайки „Златната звезда“ обратно в торбичката.
Вгледях се в тези неща, приличащи на осем сушени смокини. Знаех какво представляват, понеже и преди в Тихия океан ги бях виждал.
– Да. Знам какво представляват.
Той кимна.
– Точно така, шерифе. Ти знаеш. Нали участва в Световната война.
Холанд вдигна едно от тях към мен.
– Мислиш ли, че тези уши още могат да чуват?

- Не – отвърнах аз.
- Сигурен ли си?
- Да. Мъртвите не чуват и не говорят.
- Какво става с тях, шерифе?
- Те просто изчезват.

Холанд сложи ухото при другите. Те лежаха върху масата като залог за игра на покер.

– Там някои казваха, че е ужасно да отрежеш ухото на мъртъв човек – сподели Холанд. – Аз смятам, че да му отнемеш живота е хиляда пъти по-лошо, а получих медали за това.

Той взе ушите едно след друго и ги прибра в торбичката.

– Тези неща няма да ме оставят да забравя какво извърших там. За мен убийството на човек не е нещо дребно, но и не се страхувам да си го призная. Всичко, което сторих, е онова, което те ме изпратиха да върша.

Холанд натъпка торбичката в джоба си.

– Ти какво донесе със себе си, шерифе?

– Сабя и пушка – казах аз. – Нищо подобно на това в торбичката ти.

След това Холанд Уинчестър каза последните думи, които някога щеше да ми каже.

– Някои там свикват по-лесно, щом започне стрелбата, нали така, шерифе?

Точно тези думи си спомних две седмици по-късно, когато Боби ми прекъсна обяда.

– Холанд Уинчестър е изчезнал – каза той. Майка му смята, че е бил убит.

В гласа на Боби се усещаше надежда.

– Нали не смяташ, че сме чак такива късметлии?

– Най-вероятно не – отвърна той, а в гласа му надеждата се смени от раздразнение. – Пикапът на Холанд е във фермата. Не вярвам да отиде пеш до някоя кръчма. Вероятно лежи някъде накръкан. Сигурно долу до реката. Казах ѝ да се обади, ако се прибере.

– Нека да му дадем няколко часа да се прибере у дома – казах аз. – После ще отида и ще фърля едно око.

Джанис седеше на кухненската маса и трепна, когато казах „фърля“. Тя наричаше подобни думи „селско говорене“, но по този начин все още говореха повечето хора в окръг Окони. Те се отпусаха, ако говориш като тях, а когато си главният шериф в окръга, прекарваш много време в успокояване на хората.

Джанис бе облечена в тъмносиня пола и бяла блуза. През този следобед тя имаше още една среща. С „Приатели на библиотеката“, „Д.О.Ч.“ – нещо такова.

– В Джокаси е изчезнал един човек – казах аз, – така че, може и да не се прибера за вечеря.

* „Д.О.Ч.“ – Диагностично оценяване на четенето – помощна програма за подготовка. – Б.пр.

– Всичко е наред – отвърна Джанис, без да вдига поглед от масата. – Аз и без това няма да съм тук. Франи Андерсън ме покани на вечеря след срещата ни.

Наведох се да я целуна.

– Недей – каза тя. – Ще ми размажеш червилото.

Отидох обратно в офиса и зачаках майката на Холанд да се обади. Когато не дойде никакво позвъняване, се качих в патрулната кола и потеглих по магистрала 288 към Джокаси, към това, което преди беше мой дом. По радиото казаха, че е над 38 градуса в южната част на щата, в град Колумбия. Кучешките жеги страшно ни хапят, каза говорителят. Бях свалил прозореца, но задната част на униформата вече лепнеше по кожата ми, докато напусках границата на града. По пътя се редуваха жега и влажност, по краищата му в земята бяха набодени агитационни табели като доматени насаждения, някои за генерал Айзенхауер или Адлай Стивънсън, дори една за Стром Търмонд. Повечето от тях бяха местни, включително две с моето име върху тях.

Шосето стана стръмно и в ушите ми започна да се събира налягане, докато не разтворих челюстите си. Пътят се изви покрай планината Стъмпахус, а отвъд боядисаните в сиво гранични кабинки, земята се свличаше надолу като в онези стари европейски карти на непознатия свят. Ако беше край на есента или пък зима, щях да мога да видя бялото въже на водата в далечния край на клисурата, водопадът, който бе взел два живота през последните двадесет години.

Пътят се изравни и аз изведнъж се озовах в планината. Това ме изненада както винаги – как такава голяма промяна може да настъпи само за няколко километра. Все още беше горещо, но влажността бе изчезнала. Борове се виждаха все по-рядко, заменени от ясени и дъбове. Почвата също беше различна, вече не бе червена, а черна. Камениста, много по-неблагодатна за изкарване на прехраната.

Висящите по оградите мъртви черни змии ми казваха онова, което вече разбирах от клюнналите царевици и тютюн в полетата – тук не беше валяло повече, отколкото в Сенека. Зачудих се как ли са посевите на татко и на брат ми, но сметнах, че не са в по-добро състояние.

Свих от пътя, когато стигнах до магазина на Рой Уитмайър и паркирах до табелата, на която пишеше „ПОСЛЕДЕН ШАНС ДА ЗАРЕДИТЕ ГОРИВО ЗА ТРИДЕСЕТ КИЛОМЕТРА“. Минах покрай мъжете, които седяха върху каси от „Чийрвайн“ и „Кока Кола“. С техните плешиви глави и сбръчкани вратове приличаха на тинести костенурки, препичащи се върху дънери. Мъжете ми кимнаха приятелски, но тежкото време правеше разговорите трудни. Завъртях ръката си в хладилника за безалкохолни напитки, стоящ на верандата, ледът и водата охладиха пръстите ми, докато не напипах една бутилка от двеста милилитра. Не бях жаден, но не беше редно да не купя нищо. Влязох в голямото помещение, което беше по-мрачно, но не и по-хладно.

Магазинът си беше такъв какъвто винаги си е бил, предните рафтове бяха пълни с всичко – от куки за риба „Игъл клоу“ до прахчетата за главо-

болие „Гуди“, на тезгяха седеше голям буркан, до стъклото му, в мътната саламура, се притискаха мариновани яйца, приличащи на очни ябълки. До касовия апарат имаше още един буркан, пълен с черни близалки от корена на женско биле.

– Здравсти, страннико – каза ухилен Рой, докато заобикаляше тезгяха, за да се здрависаме.

Говорихме си общи приказки няколко минути. Очите ми свикнаха със сумрака и видях препарирания рис на задната стена – лапите готови за нападение, жълтите очи се взират, – след три десетилетия все още дебнеше. Двадесеткилограмови чували със семена за царевица „Декалб“ лежах на купчина върху пода под риса.

– Предполагам, че не си виждал Холанд Уинчестър през последните два дни? – казах аз най-накрая, стигайки до причината за моето отбиване тук.

– Не – отвърна Рой. – Разбира се, аз не съм излизал да го търся. И така си имам достатъчно проблеми и не ми трябва да си търся други.

Рой взе петте цента, които сложих на тезгяха, оставяйки едното пени на мястото му.

– С глава на бизон – каза той, докато държеше петте цента между нас. – Вече няма много такива. Станаха редки, колкото и самите бизони. Сигурен ли си, че не искаш да си я запазиш?

– Не – казах аз.

Рой затвори касата.

– Татко ти и брат ти имат големи проблеми със земята, както всички други, които са засели нещо. Новините не са добри нито за тях, нито за мен.

Рой кимна към рафта зад него.

– Имам една кутия за обувки пълна с бележки за вересии. Ако скоро не се излее хубав дъжд, сигурно ще ги използвам зимата да си паля огъня. Ама ти не се притесняваш за такива неща в града, нали?

– Предполагам, че не го правя.

Оставих бутилката с кола на тезгяха.

– Звънни ми по телефона, ако Холанд се отбие.

– Ще го направя – отвърна Рой. – Ти ми донеси някоя от твоите агитационни табели, когато пак идваш насам. Ще я сложа на прозореца.

Погледнах към небето преди да се кача в колата. Все едно имаше някакво значение за мен – човек със сигурна заплата през суша и дъжд.

На около километър от границата на Северна Каролина, аз слязох от шосето и се насочих към долината наречена Джокаси. Означава „долината на изгубените“ на езика на Чероки, понеже една принцеса с името Джокаси се удавила тук и тялото ѝ никога не е било намерено. Пътят, по който се движех сега някога е бил просека, която е следвал и Де Сото преди четиристотин години, когато е претърсвал тези планини за злато. Де Сото и неговите хора не открили никакви богатства и решили, че тази земя не е подходяща за отглеждане на царевица. Две столетия след Де Сото, французинът Мишо открил тук нещо, което било по-рядко за намиране от злато – едно цвете,

което не съществувало на друго място в света.

Направих още един десен завой и минах през полета, в които преди хората криели коне, по време на това, което местните все още наричат Войната на конфедерациите. Война, при която повечето хора от Джокаси се опитвали да стоят настрана, понеже вярвали, че това е битка на собствениците на роби, а не тяхна. Когато били заставени да избират, много от тях се сражавали на страната на Съюза, вместо на Конфедерацията, включително и някои от моите прародители. Макар да се опитах, в Джокаси не успях да събера достатъчно гласове, за да накарам управата на окръга да настеле пътя или поне да изсипе няколко камиона с чакъл. Като почти всичко друго тук, пътят съвсем малко се беше променил от 1860-та. Но промяната идваше, една промяна достатъчно голяма, за да погълне цялата долина.

От лявата страна на пътя се намираще земята, която „Каролина Пауър“ бяха закупили от дърводобивната компания миналата зима, хиляди акри, които се простираха чак до река Хорспасчър. Енергийната компания вече бе започнала да строи от другата страна на водата, и аз се съмнявах, че има някой тук, който да не знае какво ще сторят с долината.

Не беше трудно да се отгатне. Само трябваше да се погледне към южната част на щата, към водохранилището „Сант-Купър“. На хората тук изобщо няма да им хареса да бъдат прогонени от земята им, но когато му дойде времето, те няма да могат да сторят нищо по въпроса.

Пътят се извиваше и навлизаше все по-дълбоко в долината. Отминах къщата на брат ми Травис, а после и къщата, в която израснах. Татко работеше в далечното поле, облаци от прах се вдигаха зад трактора му и те много добре показваха каква се очертава да бъде годината.

Земята стана равна. Подуших водата, но пътят се изви в лява посока, преди да успее да види реката. По предното стъкло се удрияха клони, докато се тресях по пътя, който не беше в по-добро състояние от просека на дърво-секачи. Спрях до паянтовата пощенска кутия, върху чиято страна пишеше „УИНЧЕСТЪР“. Завих и паркирах зад един син „Форд“, нов като телефонните жици, идващи от гората. Холанд беше прав. Той бе извършил своя дял от убийствата, които „Чичо Сам“ го бе изпратил да направи. Автомобилът и телефонът са били част от наградата му.

Госпожа Уинчестър седеше на предната веранда. Знаех, че от доста време стои там, чакайки Холанд да се появи, или пък мен. Свалих си шапката и се качих на верандата. Помня, когато бях момче и я видех, колко красива ми се струваше с нейната дълга, черна коса и очи тъмни като махагон. Сигурно не беше на повече от петдесет и две или и три, но косата ѝ вече бе сива като катерича козина, а лицето бе сбръчкано като изорана нива. Само очите ѝ изглеждаха същите, тъмно кафяви, като тези на нейния син.

Тези очи не мигаха, докато говореше. Освен устата, цялото лице бе неподвижно, все едно беше дагеротипна снимка.

– Той е мъртъв – каза г-жа Уинчестър. – Моето момче е мъртво.

В гласа ѝ се усещаше такава безвъзвратност, че очаквах да стане и да ме заведе при тялото му.

– Откъде знаете това? – попитах аз, когато тя не каза и не направи нищо друго.

– Чух изстрела. Отначало нищо не си помислих, но когато Холанд не се прибра за обяд и вечеря, разбрах, че е толкова вярно, колкото, че седя тук сега.

Лицето ѝ не се промени, но за пръв път в нейния глас се прокраднаха скръб и гняв.

– Били Холкомб е убил момчето ми.

– Защо му е на Били Холкомб да прави нещо такова?

Тя не отговори на въпроса, дори не се опита. Десетте години опит ми казаха, че няма да каже нищо повече от това, на което отговаря с мълчание.

Погледнах към някаква царица, засадена близо до къщата. Над хилантите стъбла, като пияница, се бе навело плашило. Шапката и сламата, които бяха стояли върху лицето от прокъсан чувал, лежаха на земята. Нямахше значение. Сушата бе взела вече всичко, което биха поискали гарваните.

– Кога за последно видяхте Холанд? – попитах аз, поглеждайки я отново в очите.

– Тази сутрин. Излязох да нахраня пилетата. Върнах се отзад и него вече го нямаше.

– Никой ли не дойде да го вземе?

– Не, щях да чуя, ако бяха го сторили.

– А Холанд не каза ли, че отива някъде?

– Върви да видиш Били Холкомб – каза г-жа Уинчестър. – Той е този, който знае къде е Холанд.

Погледът ѝ беше твърд и ясен, но аз знаех, че не ми казва всичко. За момент се зачудих дали е възможно да е сторила нещо на Холанд, но това не ми се виждаше вероятно. Всичко, което бях научил като човек на закона е, че ако някоя майка бе убила собственото си пораснало дете, то тя вече щеше да си е признала. Нямахше да може да носи това бреме в себе си, по същия начин, както и аз не бих могъл да нося бебе в мен. Най-вероятно беше вярно онова, което Боби бе казал. Холанд е заспал някъде пиян, на някъде наблизко, понеже не си бе взел пикапа.

– Знам, че семейство Холкомб ви се падат някакъв род – каза г-жа Уинчестър и остави думите ѝ да увиснат във въздуха между нас.

– Ако е отишъл и направил нещо противозаконно, тогава това няма да има голямо значение – отвърнах аз, усещайки, че заговарям по начина, по който го правех като малък.

Сложих си шапката.

– Ще отида да огледам наоколо. Ще прекося реката и ще отида да видя Били Холкомб, но все още не обвинявам никого в нищо. Ако Холанд не се появи до сутринта, ще организирам търсене.

– Той няма да се върне – каза жената.

Тя стана от стола и влезе вътре.

Отидох пеш до реката, в която заради сушата имаше повече камънаци, отколкото вода. Течението, което през април можеше да повлече човек, сега

едва струеше. Прескочих камъните на брега и тръгнах надолу по течението. От време на време изкрещявах името на Холанд, използвайки какъвто въздух имах в единия ми здрав дроб. Но дори и да не беше заспал пиан, той трудно щеше да ме чуе. Дърветата бяха отрупани с цикади, издаващи силни, непрекъснати звуци, подобно на тъкачни станове в памучна фабрика.

Прескочих оградата с бодлива тел и стъпих на земята на Били Холкомб, земята, която Били бе купил преди години от съпруга на г-жа Уинчестър. Зачудих се дали това има нещо общо с идването ми тук – спор за границите на имота. Много кръв се е проливала за подобни неща в окръг Окони. Но избързвах прекалено много. Дори не бях открил никакво тяло.

Тютюнът на Били се намираще близо до реката. Засетите редове бяха гъсти, на не повече от шейсет сантиметра един от друг, което означаваше, че реколтата щеше да е по-обилна, но пък култивацията трябваше да се направи на ръка. Растенията бяха хубави, яркозелени и високи, нищо подобно на насажденията с тютюн, които по-рано бях видял в полето. Реката ги беше спасила, напоявайки толкова добре почвата през пролетта, че корените все още бяха запазили някаква влага. През есента той можеше да е един от малкото фермери в Джокаси, който ще прибере продукцията в бараката за сушене на тютюн.

Били Холкомб копаеше с мотиката в отсрещния край на реда, на който стоях – братовчедът Били, не се бяхме виждали от много време. Той беше по-млад от мен, така че не го познавах от малък, но се знаех с родителите и с по-голямата му сестра. Онова, което помня от него бе, че когато аз бях първа година в университета „Клемсън“, той се бе разболял от детски паралич.

Беше единственият човек в Джокаси, чието заболяване от детски паралич не беше изненада, особено за съседите на семейство Холкомб. Лошият късмет преследваше тези хора като крастава хрътка, от която не могат да се отърват. Дядо му и чичо му притежаваха ферми по едно време, но ги изгубиха и започнаха да работят като изполичари за семейство Уинчестър. Те не бяха незначителни хора. Работеха здраво и не пиеха, но изглежда, че градушките винаги удряха най-силно реколтата на семейство Холкомб. Ако светкавица удари плевня в Джокаси или крава умре от устрел*, в повечето случаи те бяха собственост на тяхното семейство.

Били беше с гръб към мен. Цикадите свиреха толкова пронизително, че той най-вероятно не беше чул, докато виках името на Холанд. Чаках го да си свърши реда, спомняйки си как се копае тютюн – как потта ти щипе в очите, а гръбът ти остава за толкова дълго превит, че в края на деня имаш чувството, че ще ти трябва железен лост, за да се изправиш. Помня как дланите стават груби като шкурка, вратът почервява като тухла, а когато стигнеш до края на един ред, продължаваш да си държиш главата наведена, досущ като муле с наочници, защото не искаш да видиш колко още от тези проклети редове ти остават.

Но това не беше най-тежкото. Най-тежкото е да знаеш, че колкото и здраво да се трудиш, може да не стане нищо накрая. Дори и времето да

* Остра неконтагиозна заразна болест при говеда и биволи и по-рядко при овце и кози. – Б.пр.

пощади реколтата ти, а това си беше голямо „ако“, все още имаш да се притесняваш за галови нематоди и синя плесен, да не споменавам гъсениците и червеите по пъпките и листата.

Тютюнът на Били изглеждаше добре, но дори и така той не беше сигурен в крайния резултат. Най-трудната работа идваше по времето за прибиране на реколтата. Катранът от тютюна боядисва дланите и ръцете кафяви, като полепва по кожата като борова смола. Листата се нижат на пръчки и после се поставят в бараката, за да се сушат. Дори и тогава светкавица или цигара могат да подпалят бараката, и след пет минути деветмесечната работа ще бъде превърната в дим и пепел.

Били Холкомб знаеше това много по-добре от мен, понеже за него то не бе само спомен. Това си беше част от него, като собствената му сянка. Но докато го гледах как си довършва реда, аз знаех, че той не може да си позволи да мисли за това колко несигурно е неговото препитание. Във фермата си един човек трябва да действа като муле – държи си очите и мислите забити в земята пред него. Ако не направи това, тогава няма да може да идва в нивите си ден след ден.

Тръгнах из нивата, стъпвайки по буците пръст и тревите, които Били беше обърнал с мотиката. Тя се издигаше и падаше пред мен и аз без да искам чувствах, че мотиката се намира в моите ръце, а не в неговите. За кратък момент успях да почувствам гладката дъбова дръжка в дланите ми, успях да усетя как острието троши почвата. Не се преструвай, че този живот ти липсва, помислих си аз.

Не казах нищо, докато не завърши реда си. Той се обърна и ме видя на няма и метър и половина зад него. За първи път си помислих дали г-жа Уинчестър не беше казала абсолютната истина, понеже Били въобще не се изненада, че ме вижда.

– Как си, шерифе? – попита той, срещайки погледа ми.

Той не попита „Какво има?“ или „Да не се е случило нещо?“. Заговори все едно сме се срещнали в центъра на Сенека, а не по средата на тютюневата му нива.

– Търся Холанд Уинчестър – казах аз, като наблюдавах сините му очи. – Виждал ли си го?

– Не – отвърна той.

Очите могат и да излъжат, но накрая казват истината.

Когато Били отговори отрицателно, той погледна към свитата си в юмрук дясна ръка. Знаех какво означава това, защото бях виждал много мъже да вършат същото в подобна ситуация. Тази дясна ръка на Били бе помагала за вдигането на камъни в полето, големи колкото дини. Помагала е при събарянето на дъбове, които не можеш да обвиеш с ръце. И може би, може би, тази ръка бе помогнала при държането на пушка, достатъчно стабилно, за да застреля човек.

Били се опитваше да събере силите си.

Но аз нямаше да го притискам, поне не още сега.

– Ако го видиш – казах му аз, – кажи му, че майка му се притеснява.

– Ще го направя, шерифе.

Той си избърса челото с обратната страна на дланта си. Потеше се от копането, но аз се зачудих дали няма и друга причина да се поти.

– Ако не се прибере тази вечер сутринта ще доведе хора – казах на г-жа Уинчестър. Ще претърсим гората и реката, ако се наложи.

Написах си телефонния номер.

– Ето – казах аз, като ѝ го подадох. – Обадете се, ако се прибере тази вечер. Няма значение дори и да е три сутринта.

Качих се в патрулната кола и потеглих по черния път. Отново се замислих за онова, което ми беше казал Холанд преди две седмици, как някои полесно свикват, когато започне стрелбата. Знаех, че казва нещо повече от това да не те убият или да те ранят толкова лошо, че да искаш да умреш. Холанд искаше да каже, че някои хора не се притесняват да убиват. При мен беше обратното, и аз все още носех в себе си безжизнените очи на всеки японски войник, когото бях лишил от живот при Гуадалканал. Но аз се сражавах заедно с мъже като Холанд, които изглеждаха отгледани за битка, също като петлите за бой. Очите им пламваха, когато започнеше стрелбата. Те са напълно безстрашни и ти благодариш на Бог, че се сражават на твоя страна, а не срещу теб. Също като Холанд и те искаха да имат сувенири от убитите от тях хора, най-често златни зъби, извадени с ножове „Ка-Бар“, оставяйки устите на мъртвите японци да зяят разтворени като тиквени фенери.

Докато намалявах скоростта до пощенската кутия с „АЛЕКСАНДЪР“ изписано върху нея, се зачудих дали Били Холкомб може да убие човек. Ако Холанд не се появеше до сутринта, щях да помисля много сериозно върху този въпрос.

Пикапът на Травис бе паркиран до този на татко, а самият Травис се намираще на покрива. Той ме чу, че приближавам с колата, но продължи да чука, докато не свършиха пироните, които държеше в устата си. След това слезе по стълбата, където вече го чаках. Били сме родени с разлика по-малко от две години, и макар и двамата да бяхме със сиви очи и високи на ръст, аз бях с дебел кокал като татко, докато Травис приличаше на мама. Но през последните няколко години брат ми беше заякнал. Нямахме как да не се забележи, че сме братя, поне по външните белези.

– Какво те води тук? – каза той, но не по радушен начин. – Знам, че не е заради семейството ти.

Приказките му ме измъчваха, най-вече заради истината в тях.

– Търся Холанд Уинчестър.

– Какво е направил сега? – попита Травис.

– Изчезна.

– И ти искаш да го откриеш?

– Не особено, но това ми е работата.

– Ами няма го тук, шерифе.

Пуснах коментара с „шерифе“ покрай ушите си. Не исках това посещение да завърши като предишното.

– Искам да заведем татко на вечеря в Сейлъм.

– Той вече се нахрани – отвърна Травис. – Имаше времена, когато знаеше това.

– Къде е той?

– Оправя оградата в далечното пасище.

Травис размаха чука към покрива.

– Затова върша това сега. Всичко други, освен татко, знаят, че той е твърде стар да ходи по покрива. Ако беше тук нямаше да ме остави да се кача, без и той да е горе и да ми помага.

Травис си затвори устата рязко, все едно беше кран, който бе оставен да тече повече, отколкото той искаше. Погледна към покрива. Знаех, че иска да се върне там, далеч от мен. От белия дъб в задния двор се дочу козодой, звукът му беше тъжен като погребална песен.

– Как са Уил и Карлтън? – попитах аз.

– Идвай от време на време и ще знаеш.

– Исках да го направя – веднага след като изговорих тези думи разбрах, че сгреших с изричането им.

– Искал си да го направя – каза Травис с подигравателен тон.

Той ме загледа по същия начин, както би гледал пън в нивата или нещо досадно, с което не би имал желание да се занимава.

– Колко време мина, откакто не си ги виждал? А и татко? Пет месеца? Шест? Мислиш си, че ако заведеш татко на вечеря в някоя таверна, това ще е голяма работа?

– Нямам нужда от това, Травис.

– Така е, нямаш – каза той, извъртайки думите ми. – Ти от доста време от доста време нямаш нужда от нищо.

Брат ми вдигна чука. В първата секунда си помислих, че иска да го хвърли върху мен.

Нямаше да го виня, ако беше опитал. Преди бяхме близки по начин, по който никога не съм бил с другия ми брат и сестра ми.

– Вие момчета сте толкова еднакви, като че имате една обща сянка – беше казала мама, докато пораствахме. Тя не говореше само за това колко много си приличаме. Това беше нещо дълбоко в нас – как знаехме какво чувства или мисли другият, как не се карахме и биехме като повечето братя. Никога не си го казахме, но винаги бяхме вярвали, че без значение кой ще се появи в живота ни – съпруги, деца, – ние винаги ще си бъдем толкова близки. Травис вярваше, че съм нарушил това съглашение, а аз знаех, че е прав.

– Трябва да свърша с покрива.

– Кажй на татко, че съм се отбил – казах аз, докато се качвах обратно в колата.

Излязох от долината, а слънцето потъваше зад дърветата. По времето, когато се върнах на черния път, сумракът бе спуснал странния си цвят, както

винаги се случва през август – розово с оттенъци на зелено и сребристо. Този цвят винаги носеше усещането за време, което по някакъв начин е изтекло извън света, минало и настояще, сливащи се в едно. Мислите ми се плъзгаха през времето, както водният паяк го прави в някоя локва, обратно чак до 1935-та, когато бях на осемнадесет и от „Клемсън“ тъкмо ми бяха предложили футболна стипендия.

– Искам да направя нещо, за да ти помогна да отпразнуваш – ми каза Джанис Грифин, след като излязохме от класната стая. – Какво ще кажеш за вечеря у дома? Татко ще ни опече пържоли.

Аз бях твърде развълнуван, за да отговоря нещо различно от „да“. Не само развълнуван, но и изненадан от тази покана. Джанис беше градско момиче, дъщеря на лекар.

Паркирах нашия семеен дванадесетгодишен пикап на около седемдесет метра от къщата на доктор Грифин. Бях облечен в дрехите си за църква, официалните обувки ми стискаха, докато вървах покрай големи бели къщи с предни дворове, зелени като нови банкноти.

Доктор Грифин ме посрещна на вратата. Той си сложи ръката на рамото ми и ме поведе по един коридор, широк колкото пътя, който ме доведе до семейния им дом, килим в цвят бордо омекотяваше стъпките ми.

Последвах доктора в кабинет, изпълнен с рафтове с книги. В единия ъгъл имаше махагонова писалищна маса, а в другия – голямо радио, колкото печка с котлон.

– Заповядай, седни – каза той. – Джанис скоро ще слезе.

След няколко минути се събрахме в трапезарията около огромна маса от дъб. Онова, което ме поразя в онзи момент, беше как всичко в къщата изглеждаше солидно като тази маса, достатъчно солидно да издържи на Депресията, която бе довела до това богати преди мъже да обикалят провинцията и да се молят за работа и храна.

Но грешах. Дори в този момент къщата, килимът и обзавеждането, самият стол, в който седях, бяха илюзия. Почти всички пари на доктор Грифин бяха изгубени години преди това, при срива на стоковата борса от 1929-та, а останалите пет години по-късно при сделка за земя.

– Опитай пържолата, Уил – каза докторът след молитвата. – Ако е недопечена, ще я сложа обратно върху скарата.

Той говореше с безгрижен маниер, като че ли недопечената пържола е най-голямата му грижа на света. Той правеше всичко възможно, тъй както щеше да го върши и през следващите три години, да поддържа илюзията жива за дъщеря му и жена му.

Хванах ножа, но отляво на чинията ми имаше две вилици.

Поколебах се.

– Ето тази – каза Джанис, като ми подаде по-голямата.

Когато влязох в Сенека, уличното осветление бе включено, както и